د سرحدونو او قبایلوچارو وزارت اړوند

د معـلوماتي پوښـتنو بانک

Ketabton.com

لیکنه اوترتیب: نعمت الله "پټانزی"

کال: ۱۳۹۹ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب پېژندنه :

دکتاب نوم: دسرحدونو او قبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنوبانک

لیکوال: نعمت الله "پټانزی"

کمپوز او ډیزاین: پخپله لیکوال

خپرندوی: کتابتون ویب پاڼه(www.ketabton.com)

دخپریدوکال: ۱۳۹۹ لمریز

آنلاین چارې: شمشاد "زهیر"

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته چې هیواد ورباندې ترېل هرڅه ډېرګران وي.

"پټانزی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سريزې پرځای

الحمد لله ، الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله؛

وبعد:

د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنو بانک چې اوس ستاسو په لاسونوکې دی ما دهيوادنۍ مينې پرمحور د هيواد وياړلي اوزرين تاريخ ته په کتوسره دکره علمي منابعو څخه په ګټې اخيستنې سره ترتيب کړ چې په دې کتاب کې دجرګو،مرکو،سولې ،شخړو،قومونو ، قبايلو اوسرحدي کرښو په اړه ډير اړين معلومات دپوښتنې اوځواب په بڼه ځای پرځای شوي دي چې پرلوستلوسره به يې دډيرو هيوادوالو اوهيواد پالو هيوادنۍ مينه او علمي تنده ماته کړي ، په همدې اساس مې وپتيله چې د معلوماتي پوښتنو دا بانک ترتيب کړم ترڅو لوستونکي يې له ګټوبرخمن شي.

په درنښت

نعمت الله "پټانزی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.پوښتنه : جرګه تعریف کړئ ،لومړۍ جرګه څه نومیده اوڅه وخت دایره شوه؟

ځواب: دجرګې لغوي معنی :

- جرګه د پښتو لرغونی لغت دی، چې د (ج) په زور کې او د (ر) په سکون ویله کېږي. ځینې پښتانه یې په سپکه (ی) او سپک (واو) جېرګه او جورګه هم وایي: معنی د یوه هدف، سلا او مشورې لپاره د څو کسانو یا ګڼو کسانو راغونډېدل، ناسته او یوځای کېدل دي.

- په دري کې جرګ او جرګه د (ج) په زور او د (ر) په سکون په لغت کې د غېږ باسو (کشتي ګیرانو) کارګاه او تعلیمګاه ته وایي، چې د اتلانو کړۍ ترې را چاپېره وي، همدا راز د خلکو یا ځاروو عمومي حلقې ته هم وایي، یو ډول ښکار ته، چې خلک کړۍ ترې را ګرځوي هم وایي او عامه معنی یې د ګڼو خلکو را غونډېدل او یوځای کېدل دي.

- په ترکي کې هم دا کلیمه په همدې تلفظ او معنی ده او اردو ته هم له همدې معنی سره تللې ده).

دجرګې اصطلاحي تعریف :

- د جرګې اصطلاحي معنی تر دې هم پراخه ده او د افغانانو هغې تاریخي عنعنوي موسسې او غونډې ته وایي، چې د اوږدو زمانو په بهیر کې یې زموږ د اولس ټولې ټولنیزې قومي او ملي، سیاسي، اجتماعي، اقتصادي، کلتوري او حتی مذهبي شخړې، ستونزې، ناندرۍ، تاوتریخوالی او خنډونه له منځه وړي او حل کړي او په دې برخه کې یې غوڅې پرېکړې او فیصلې کړي او کوټلې تصمیمونه یې نیولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا په بل عبارت : جرگه د خپل ولس اراده تمثیلوی په بحرانی حالاتو کې د مشکلاتو د حل په خاطر جوړیږي یا دایریږي تر اوسه د یوه ملي او رسمي دود له مخې په هیواد کې پاتې ده.

د تاریخ له نظره د سبها او سیمتی جرگې د اریایانو لومړی جرگې دی چې د هغه وخت مشکلات به یې حلول او د یما پاچا په وخت کې دایرې شوې دي.

۲.پوښتنه : دجرگې اومرکې ترمنځ توپیرڅه شی دی ؟

ځواب : مرکه تر جرگې وړه حلقه ده، چې د کلي - کور واړه موضوعات او شخړې حل اوفصل کوي او جرگه د لویو او مهمو مسایلو د حل له پاره جوړیږي.

۳.پوښتنه : لویه جرگه څه شی ده؟

ځواب :کله چې جرگې ته وړاندې کېدونکې موضوع د اهمیت او کیفیت له مخې لویه او پراخه وي له جرگې سره سم د لویه کلمه زیاتېږي او لویه جرگه یې بولي، زموږ په تاریخ کې د لویوجرگو شمېره زیاته ده او په سلگونو جرگې شته، چې مهمې تاریخي پرېکړې یې کړې او تاریخي ارزښت یې خوندي شوی دی.

۴.پوښتنه : دجرگې اړتیا څه شی ده ؟

ځواب: جرگه هغه وخت راغوښتل کیږي چې د ټولنې د ټولنیز نظم سیاسي، اقتصادي، فکري، کلتوري او یا کوم بل اړخ به له گواښ او تهدید سره مخامخ شي او د هغې د ټینگښت او بیا رغونې له پاره د بند بنا کولو اړتیا ولیدل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵.پوښتنه:لویه جرګه دڅه شی لپاره دایریږي؟

ځواب: د لویې جرګې د جوړېدو اړتیا له بېلابېلو عواملو نه را زېږېدلې، کله بهرنی یرغل او تېری، کله کورنۍ شخړې او جنګونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړیوالو او ملي پېښو په وړاندې د تصمیم نیولو له مخې لویه جرګه راغوښتل کېږي.

٦.پوښتنه:لویه جرګه څوک رابولي؟

ځواب: ۱- خو کله چې د بهرني برید په ترڅ کې د هېواد اداره او واکمني له منځه ځي او د تصمیم مرکز ورانیږي، نو بیا ملي مبارزین له کلیو نه را ولاړیږي، د تصمیم یو عاجل مرکز جوړوي او بیا د دې مرکز په وسیله جرګه را غواړي او د هغې د تصمیمونو په رڼا کې مبارزه پرمخ بیايي.

۲- د نړیوالو پېښو پر وړاندې د تصمیم نیونې یا د خلکو د ژوندانه د ښه کولو په غرض د قانون او نظام جوړونې لپاره جوړېدونکې جرګې واکمن حکومت راغواړي او زمینه ورته برابروي.

۷.پوښتنه : په جرګوکې څوک ګډون کوي؟

ځواب:په جرګو کې معمولاً علماءکرام،قومي مشران،خانان،نرخیان،روحانیون او ددولت لوړرتبه مامورین او پوه کسان ګډون کولای شي.

۸.پوښتنه :دجرګې غړي باید کوم صفات ولري؟

ځواب: په جرګه کې ګډون کوونکي افراد معمولاْ د قومونو او خېلونو مشران وي، چې ګډون یې له انفرادیت سره سره د جمعیت معنی لري یعني دوی ظاهراْ یو فرد وي، خو بالقوه یو قوم، یو خېل او یو ټولګی وي، چې په جرګه کې د ټولو نماینده ګي کوي. ژبه او ژمنه یې د خپلو ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلو پرګنو ژبه او ژمنه وي او د هغوی په بشپړ ملاتړ ترسره کېږي، دوی د اولسونو ګوډې ماتې په پوره تدبیر جوړولای، کوشېرولای او ټولنیزې ستونزې له منځه وړلای شي.

۹.پوښتنه :جرګه څه وخت په اساسي قانون کې له یوه ځانګړي ځپرکي سره ذکرشوه؟

ځواب: د ۱۳۴۳ کال په اساسي قانون کې لویې جرګې یو ځانګړی ځپرکی پیدا کړ، په دې قانون کې له بده مرغه په لویه جرګه کې د اولس د فوق العاده نماینده ګۍ او په پراخه پیمانه ګډون مخه ونیول شوه او په قانون کې ولیکل شول، چې جرګه د مشرانو جرګې، اولسې جرګې او د ولایتي جرګې له وکیلانو څخه جوړېږي او په دې توګه د اولس هغه پراخه برخه اخیستنه، چې حتی ځینې جرګو ته یې له یوې اولسوالۍ نه درې تنه وکیلان را لیږلی شول له منځه ولاړه.

۱۰.پوښتنه : پخوا به دجرګې امنیت چا نیوه ؟

ځواب: پخوابه دجرګو امننت اربکیانو نیوه .

اربکیان: اربکي د یوه لرغوني قبیلوي عرف له بقایا وو څخه دي. په آریایي قبیلو کې به د غسې قبیلوي سپايي د جګړې په وخت کې په قبیلوي جګړو کې د جنګي ټولګیو مشرـ و او په عادي حال کې به یې د قوم د امنیت ساتل پر غاړه وو،همدارنګه اربکیان هغه قومي سپایان دي، چې د جرګې په وخت کې د جرګې امنیت ساتي او د پرېکړو څارنه یې کوي. همدا اربکیان د جرګې د پرېکړو تر اعلانولو وروسته د هغو د تطبیق لپاره ګمارل کېږي او حتی هغه سزاګانې، چې جرګې ټاکلې د هغه مرتکبینو ته ورکوي، که څوک د جرګې له پرېکړو څخه غاړه وغړوي دوی کولای شي، چې پر کور یې اور پورې کړي او ان چې د مرګ سزا ورکړي.

۱۱.پوښتنه: دمیرویس نیکه په وخت کې څوجرګې جوړې شوې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دتاريخي څېړنو په استناد دميرويس نيکه په وخت کې درى جرگې جوړې شوې دي؟

۱۲.پوښتنه: دميرويس نيکه لومړۍ جرگه په کوم کال ،چيرته اودڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دميرويس نيکه لومړۍ جرگه په ۱۷۰۵ م کال کې دکندهار زاړه ښار لويديځ لوري ته شپږميله ليرې د(کوکران)په سيمه کې جوړه شوه ، په دې جرگه کې پريکړه وشوه چې ميرويس خان نيکه دې د دې لپاره چې په راتلونکې کې د ژور نفوذ له لارې وکولاى شي چې ديرغلگرو صفويانو پر وړاندې اولس پاڅون ته په اغيزمنه توگه چمتو کړاى کړي نو؛ د صفوي حکمران گرگين دخپلوى وړانديز د ومني.

۱۳.پوښتنه: دميرويس نيکه دوهمه جرگه په کوم کال ،چيرته اودڅه لپاره جوړه شوه اوهمدارنگه له لومړۍ جرگې سره يې توپيرڅه ؤ؟

ځواب: دميرويس خان نيکه دوخت دوهمه جرگه په ۱۷۰۷م کال کې دکندهارشمال ختيځ ته په (مانجه) سيمه کې جوړه شوه او دصفوي حکمران پرضد پکې دعمومي پاڅون نقشه جوړه شوه او په عمل کې پلي شوه ، ددې جرگې توپيرله لومړۍ جرگې سره دا ؤ چې گډون وال يې ډير ؤ او دپښتنو دبيلابيلو قومونو سربيره دهيواد نورو قومونو لکه : تاجکو،ازبکو،بلوڅو اوهزاره ؤ هم پکې گډون کړى ؤ.

۱۴.پوښتنه: دميرويس خان نيکه دريمه جرگه کومه وه؟

ځواب : داجرگه ددوهمې جرگې دپاڅون تربرياليتوب وروسته په ۱۱۱۹ ه ق کال کې ترسره شوه چې ميرويس خان نيکه پکې د دهيواد دملي مشر په توگه وټاکل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵.پوښتنه : دشیرسرخ جرگه په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه او کومو کسانو پکې برخه درلوده؟

ځواب : دشیرسرخ جرگه په ۱۷۴۷ م کال کې دکندهار دنادرآباد په پوځي کلا کې دنادرافشار ترمرگ وروسته دهیواد دخپلواکۍ لپاره جوړه شوه چې له امله یې احمدشاه بابا دافغانستان پاچاه وټاکل شو او په دې جرگه کې نور محمد خان غلجی، محبت خان پوپلزی، موسی خان اسحق زی، نصر الله نورزی، حاجي جمال خان بارکزی اوداسې نورو مشرانو گډون درلود،نوموړې جرگه دکمیت له نظره کوچنۍ او دکیفیت له نظره ډیره لویه وه .

۱٦.پوښتنه : امیرشیرعلي خان جرگې څه وخت او دڅه شي لپاره دایرې کړې؟

ځواب: امیر شیرعلی خان دوه جرگې راوبللې:

۱- امیر شېرعلي خان چې یو روڼ فکره پاچا و، لویو جرگو ته یې یو ځل بیا ارزښت ورکړ، ده په ۱۸٦۵ م کال په کابل کې یوه لویه جرگه جوړه کړه. دې جرگې ته یې د هېواد له بېلابېلو سیمو نه دوه زره کسان را وبلل، څو ده ته د ده د وروڼو د اختلاف او د ښمنیو په باب مشوره ورکړي، چې تر دې مشورې وروسته له خپلو وروڼو سره جگړې ته متوجه شو، په نتیجه کې یې ماته وخوړه او د کابل تخت یې وروڼو ترې ونیو .

۲- همدا راز ده د خپلې واکمنۍ په دوهمه دوره کې په ۱۲۹۰ هـ ق (۱۸۷۳م) کال د خپل ۱۳ کلن زوی عبدالله خان د ولیعهدۍ له پاره یولوی جشن جوړ کړ او د شمس النهار د یوه اقتباس په استناد پنځه سوه زره تنه مخور اوسپین ږیري ورته را غوښتل شوي وو او اووه شپې او ورځې یې دوام درلود. د همدې لویې غونډې په دوران کې امیر شېرعلي خان د افغانستان لومړنۍ کابینه جوړه کړه، سید نورمحمد شاه یې صدراعظم وټاکه د بېلابېلو چارو له پاره یې وزیران موظف کړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دواړې جرګې د کميت په لحاظ ډېرې لويې وې او خصوصا د دوهمې جرګې د ګډون کوونکو د شمېر په اقتباس کې که غلطي شوي وي هم يقينا ډېره لويه جرګه به وه، خو کيفيت يې د پخوانيو جرګو غونډې نه و، ځکه اهداف يې تر هغې واړه وو، له وروښو سره جګړه د اقتدار جګړه وه او خلکو له داسې موضوع سره ډېره علاقه نه ښوده او هم د ولیعهد ټاکل د پاچا يو بل هوس و، چې د خپل لوی زوی محمد يعقوب خان سر ه د مخالفت له امله يې کړی و، خو بيا يې هم لويه مېوه په افغانستان کې د يوه منظم او عسکري حکومت او کابينې را منځ ته کېدل وو.

۱۷.پوښتنه :اميرحبيب الله دبې طرفۍ جرګه په کوم کال او دڅه لپاره راوغوښته اوڅومره کسانو پکې ګډون کړی ؤ؟

ځواب: کله چې په ۱۹۱۳م کال کې لومړۍ نړيواله جګړه ونښته ، انګريزانو دافغانستان له تحت الحمايه حکومت نه تمه درلوده چې په دې جګړه کې دهغوی ملاتړ وکړي ،ددې موضوع لپاره اميرحبيب الله په ۱۹۱۵ م کال د خپلې بې طرفۍ د تاييد له پاره د افغانستان مشهور مشايخ لکه: د اسلام پور پاچا (ميرصاحب جان) د موسهي اخونزاده (ملامحمد جان) د تګاو ملا صاحب، د هډې اخونزاده، د بړو ميا صاحب، د حصارک ميا صاحب، شمس الحق صاحب، د شور بازار حضرات، حافظ جی صاحب، ملا محمد مريد، ملا عبدالغفار اخونزاده او نور کابل ته را وغوښتل. د دغو مشايخو او نورو اولسي وکيلانو په شمول يوه لويه جرګه د امير په وړاندې جوړه شوه او د ملت د اتفاق او د دولت د بېطرفۍ د سياست ملاتړ يې وکړ.

۱۸.پوښتنه:داتحادمشرقي په نامه لويه جرګه چيرته ،په کوم کال ،دڅه لپاره اودچاترمشرۍ لاندې دايره شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: کله چې افغانستان دغازي امان الله خان تررهبرۍ لاندې له انگريزانو څخه په ۱۹۱۹م کال داگست په میاشت کې خپلواکي وگټله داسې آوازې خپرې شوې چې انگريزان يو ځل بيا په افغانستان تيرى کوي په همدې اساس د اتحادمشرقي په نامه لويه جرگه په ننگرهارکې دهډې ملاصاحب زيارت ترڅنگ په ۱۹۱۹م کال کې دغازي نادرخان ترمشرۍ لاندې جوړه شوه او په دې غونډه کې د مشرقي(اوسنى لغمان، کونړ او ننگرهار د ولايتونو) د بېلابېلو قومونو سپين ږيري، عالمان، سادات،مشايخ او نور مخور سره را غونډ کړاى شول او د خپلواکۍ د ساتنې او د وطن د دفاع او آبادۍ په برخه کې يې مهمې پرېکړې وکړې، دوى غوښتل، چې انگرېزان دې د افغانستان ازادي د زړه له کومې ومني او که نه نو د سرحد ټول اقوام او قبايل د جهاد له پاره چمتو او آماده دي او د افغانستان ازادي به په خپلو وينو ساتي.

۱۹.پوښتنه: داتحادمشرقي په نوم اخبارچيرته او په کوم کال کې خپور شو؟

ځواب: داتحادمشرقي په نوم اخبارپه ۱۹۲۰ م کال کې په مشرقي کې د اتحادمشرقي په نوم دلويې غونډې په وياړپه خپريدو پيل وکړ.

۲۰.پوښتنه: دلومړني اساسي قانون لويه جرگه چيرته په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دلومړني اساسي قانون « اساسي نظامنامې» د منلو او تصويب له پاره د ۱۹۲۳ کال د فبرورۍ په ۲٦ نېټه د ملت د مشرانو لويه جرگه را وغوښتله شوه، چې ۸۷۲ نماينده گانو برخه پکې درلوده او د افغانستان لومړنی اساسي قانون يې تصويب کړ.

۲۱.پوښتنه : اساسي نظام نامې څومادې درلودې او کوم موضوعات پکې شامل ؤ؟

ځواب: اساسي نظام نامې ۷۳ مادې درلودې او زموږ د هېواد سياسي او اجتماعي بنه، د خلکو حقوق، اداري تشکيلات او اساسات يې ټاکلي وو. دې قانون خلکو ته د فکر د ازادۍ، د کار د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازادۍ، د خبرو د ازادۍ او د کور او حیثیت او مصونیت وعده ورکړې وه او د قانون حکومت پکې اعلان شوی ؤ.

۲۲.پوښتنه: ددولت لومړنۍ شورا دچالخوا ، په کوم کال جوړه شوه او څه دنده یې درلودې؟

ځواب: د دولت شورا دغازي امان الله خان لخوا د۱۹۲۱ کال په اګست میاشت کې جوړه شوه ، چې د هېواد مخور، عالمان، سادات او مشایخ پکې را غونډ وو، د قوانینو مسودې به یې جوړولې او د ارګ په شمالي برج کې یې ځای ورته ټاکلی و.

۲۳.پوښتنه: دپغمان لویه جرګه دچالخوا ،په کوم کال دڅه لپاره جوړه شوه اوڅومره کسانو پکې ګډون کړی ؤ؟

ځواب: نوموړې جرګه دغازي امان الله خان لخوا په ۱۹۲۴م کال کې دکابل په پغمان کې جوړه شوه او په دې لویه جرګه کې ټول ۱۰۵۲ تنه را غونډ شوي وو، چې ۲۳۱ تنه یې د دولت وتلي مامورین او پاتې یې د بېلابېلو ولایاتو خانان، سیدان، عالمان، شیخان او ټاکلي وکیلان وو. په دې جرګه کې د دولت خارجي تړونونه، روابط، کورني قوانین او مسایل یې تر غور لاندې ونیول، لیکن په حقیقت کې دا لویه جرګه د منګلو د سر اخستنې په باب وه او کوم اعتراضونه، چې هغوی دقوانینوسره درلودل دهغوی ترمیم وشو.

۲۴.پوښتنه :افغانستان له کومو هیوادونو سره ګډې پولې لري بیان یې کړئ؟

ځواب: افغانستان له لاندې هیوادونو سره ګډې پولې لري؛

۱- له ایران سره ګډه پوله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانســتان او ایــران تــر مــنځ پولــه لــه ملــک ســیاه غــره شروع تــر ذوالفقــار درې پورې رسيږي.(٩٢٦کیلومتره)

٣- له ترکمنستان سره پوله:

له دې هیواد سره د افغانستان پوله، د هرات ولایت د گلران ولسوالۍ لـه ذوالفقـار درې څخه شروع د بلخ ولایت د شورتپې ولسوالۍ تر یوې برخې پورې رسيږي. (٨٧۴کیلومتره)

۴- له ازبکستان سره پوله:

له ازبکستان هیواد سره د افغانستان پوله د بلخ ولایت له شـورتپې ولسـوالۍ څخـه شروع او د بلخ ولایت تر کلدار ولسوالۍ پورې رسيږي. (۱۴٦کیلومتره)

۵- له تاجکستان سره پوله:

د افغانســتان او تاجکســتان گــډه پولــه د بلـخ ولایــت لــه کلــدار ولســوالۍ څخـه شروع د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ تر یولي درې پورې رسيږي. (١٣٦٠کیلومتره)

٦- له چین سره پوله:

افغانستان له چین سره د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ له یـولي درې د همـدې ولایـت د واخان ولسوالۍ د واخجیر یا کلیک غاښي پورې گډه پوله لري. (٩٠کیلومتره)

٧- له جمو او کشمیر سره پوله:

له جمو کشمیر سره زموږ گډه پوله د بدخشان ولایت د واخـان ولسـوالۍ لـه واخجیـر غاښـي شروع د همدې ولایت د واخان ولسوالۍ تر نوښاخ پوري رسيږي. (١٠٢کیلومتره)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- ډ یورنډ فرضي کرښه:

دا کرښه د واحد ملت پر سینه کښل شوې جبري کرښه ده، چې د بد خشان ولایت د واخان ولسوالۍ له نوښاخ سیمې څخه شروع د نیمروز ولایت د چهار برجک ولسوالۍ تر ملک سیاه غره پورې رسیږي. (۲۳۱۰کیلومتره)

۲۵.پوښتنه : افغانستان دمنځنۍ آسیا له کومو هیوادونوسره ګډه پوله لري؟

ځواب: له ترکمنستان،ازبکستان او تاجکستان سره.

۲٦.پوښتنه : دافغانستان سرحدي ولایتونه څو او کوم دي؟

ځواب:سرحدي ولایتونه ۲۰ دی :بدخشان،کنړ،نورستان،ننګرهار،لوګر، پکتیا ، پکتیکا،خوست،زابل،کندهار،هلمند،فراه،نیمروز،هرات،بادغیس،فاریاب،جوزجان،بلخ،کندز اوتخار.

۲۷.پوښتنه : دډیورنډ کرښه له څو ولایتونو او ولسوالیوسره نښلیدلې ده؟

ځواب: دډیورنډ فرضي کرښه له ۱۲ ولایتونو او٤٦ ولسوالیو سره نښلیدلې ده.

۲۸.پوښتنه : دپکتیا ولایت دمرکز ، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځواب:دپکتیا ولایت مرکز ګردیزدی او ولسوالۍ یې دادي :

ځاځي آریوب،احمدخیل،ډنډپټان،څمکني،احمدآباد،سیدکرم،میرزکي،جاني خیل،شواک،ګرده څیرۍ،لږمنګل،وزی اوزرمت دي.

میشته قومونه یې : احمدزي،ځاځي،منګل،ځدراڼ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹.پوښتنه : دپکتیکا ولایت د مرکز، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځـــواب:دپکتیکـــا ولایـــت مرکزشـــرنه ده او ولســـوالۍ یـــې دادي:گومل،گیـــان،وازه خوا،اورگون،سرروضـــــــه،یحیی خیل،ډیله،دومند،زیړوک،یوســـــــف خیل،تروه،ورمـــــــه یی،سروبی،برمل،نکه او متہ خان دی.

میشت قومونه یې دادي: خروټي،یحی خیل،سلیمان خیل،ولی خیل،اتمانخیل او وزیر دی.

۳۰.پوښتنه:دډیورنډ کرښې له کوم ځای څخه پیل اوچیرته پای ته رسیږي اوددې کرښې دواړو غاړو ته کوم ځایونه پراته دی؟

ځواب: دډیورنډ کرښه دچترال څخه پیل او ترملک سیاه غره پورې رسیږي؛د ډیورنـډ کرښـې دې غـاړې تـه ۱۲ ولایتونـه او ۴٦ ولسـوالۍ پرتـې دی اوهغـه غـاړې تـه یـې اوه ایجنسـۍ،یوه سوبه(بلوچستان) او دچترال ضلع پرتې دي.

ولایتونـــه: بدخشان،نورستان،کنړ،ننگرهار،لوگر،پکتیا،خوســـت،پکتیکا،زابل،کندهار،هلمند او نیمروز.

سوبه : بلوچستان.

ایجنســـئ: جنـــوبي وزیرستان،شـــمالي وزیرســـتان،کرمه ایجنسي،مومندایجنسيـــ ،خیـــبر ایجنسي،باجوړایجنسي او اورکزي ایجنسي.

۳۱.پوښتنه: جنوبي وزیرستان څه وخت منځ ته راغـی ،څـومره مسـاحت لري،کـوم قومونـه پکـې میشت دي او د هیواد دکوم ولایت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب:جنوبي وزیرستان په ۱۸۹۵ م کال کې منځ ته راغی،٦٦٢٠ کیلومتره مساحت لري،احمدزي،بیټني او وزیر قومونه پکې میشت دی او دپکتیکا ولایت د گیان،برمل،وړمه یی او تروی ولسوالیو سره ۳۲۱ کیلومتره گډه پوله لري.

۳۲.پوښتنه: شمالي وزیرستان څه وخت منځ ته راغی ،څومره مساحت لري،کوم قومونه پکې میشت دي او د هیواد دکوم ولایت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

ځواب: شمالي وزیرستان هم په ۱۸۹۵ م کال کې منځ ته راغی ،۴۷۰۷ کیلومتره مساحت لري،وزیر،احمدزی،اتمانخیل او داوړ قومونه پکې میشت دی او د خوست ولایت دگوربز او تڼیو له ولسوالیو سره گډه پوله لري.

۳۳.پوښتنه :قبیله څه ته ویل کیږي؟

ځواب : قبیله عربي کلمه ده چې جمع یې قبایل کېږي او مانا یې ده ډله یا گروپ؛ یعنې د پلرونو او نیکونو د سلسلې راټول شویو جوړښتونو او هغو بندیو ته قبیله ویل کېږي. په انگریزي کې ورته ټرایب (Tribe) چې د لاتین ژبې له Tribus څخه اخیستل شوي او په عربي کې ورته شجرة وایي او مانا یې ده ونه. او پښتو موزون انډول یې خیل یا ټبر دی.

۳۴.پوښتنه : دپښتنو قبیلوي سلسلې کومې دي ؟

ځواب : د پښتنی خیلونو او ټبرونو اتنوگرافیك جوړښتونه (Ethnographic structures) او هغه بندي د یوې ونې د څانگو په څیر یې چې یوه څانگه له بلې شنه کېږي او بیا له هغې بله رازیږیږي او غزیږي بیا بله او بله. نو که ړومبی څانگه مور وي نو دوهمه څانگه لور ده، دریمه لمسۍ، څلورمه کړوسۍ ده، پنځمه کواسۍ ده، شپږمه کودۍ او اوومه پردۍ ده دا سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوام مومي خو د قبيلې موډل ددغه ځنځير په اتمه کړۍ کې شليږي. کټ مټ همدغه ځنځيري سلسله د قبيلوي ټولنې په اتنوگرافيکو جوړښتونو کې ژوندۍ ليدل کېږي.

۳۵.پوښتنه : قبيلوي سلسلې څه وخت منځ ته راغلې اوله څه شي سره تړاو لري؟

ځواب : قبيلوي سلسلې د انسان د هستيدنې له تاريخ سره يوځای منځ ته راغلې او د ټولنېزو جوړښتونو او هڅ بنديو بهير هم پيل شوی دی.په دي اساس قبيله يا خيل يوه داسې مقوله ده چې له يو تاريخي (اقتصادي، اجتماعي) دوران سره اړه لري.

۳٦.پوښتنه : آيا له پښتنوقبيلو پرته نورقبايل هم شته ؟

ځواب : د آسيا او افريقا په لويو وچو کې په گڼ شمير کې قبايل د ټولنېزو جوړښتونو په بڼه موجود دي. همداشان امريکايي هنديان او سور پوستان (American Indians) نن هم قبايلي ژوند لري په آستراليا او نوي زيلاند کې دا ډول قبايلي گروپونه او ټولنې د ابورجين (Aborigines)په نوم يادېږي او ژوند کوي.

۳۷.پوښتنه: پښتانه قبايل کوم دي؟

ځواب : د کنړ ولايت له ارندو او اسعدآباد نه نيولي بيا د کندهار تر سپين بولدك پورې له دير او با جوړ نه نيولي بيا د کويټې تر چمن پورې د کرښې دواړه غاړو ته پښتانه قبايل چې په يوه گڼ جغرافيايي چاپيريال کې استوگنه لري.

۳۸.پوښتنه : دډيورنډ دفرضي کرښي دواړو غاړوته پراته قبايل څه مناسبات لري؟

ځواب: هغوی د وينې، رگ، ژبې، کلتور، مذهب، روحياتو، رسم، رواج او عنعناتو په کلکو مزيو سره گنډلي دي او گډ تاريخي افتخارات لري. د بيلگې په توگه : سالارزی، ماموند او مشواڼي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنړ، دیر او باجوړ په ګډه سیمه ییز چاپیریال کې میشته دي. مومند او صافي په کنړ او مومند ایجنسي کې، مومند او شینواري په ننګرهار، مومند ایجنسي او خیبر ایجنسي کې ګډه پراته دي.

ځمکني، منګل، ځدران، مقبل او ځاځي په پکتیا او کرم ایجنسي کې ګډه پریوت لري. د خوست او شمالي وزیرستان ګربز، سیدګی او وزیر (ټیټي مداخیل) ټینګ ورورګلویز تړون لري. د پکتیکا او جنوبي وزیرستان وزیر، سیدګي سلیمانخیل او د وتاني د ګډه ځمکني چاپیریال خاوندان دي. همدا ډول د زابل، توبه کاکړي او ژوب کاکړ په واحد سیمه ییز قلمرو کې ژوند کوي. د کندهار، کویټې، چمن، ګلستان او توبه اڅکزي- نورزی او اڅکزي یو تر بله ورونه دي. همدا شان د نیمروز بلوچ د بلوچستان له بلوچو سره په وینه او رګ شریك دي.

۳۹.پوښتنه: دقبایلي سیمو نفوس اومساحت څومره دی ؟

ځواب: مجموعي نفوس یي تر شپږ ملیونه پورته اټکل کېږي او مساحت یي٦٩٩٥٩ کېلومتره مربع دی. (په دي ارقامو کې یوازې قبایل راځي یعنې ښاري سیمې لکه جلال آباد، مرکزی خوست او د ګردیز ښاري سیمې چې قبایلي کرکتر نلري نه دي شاملي).

۴۰.پوښتنه: په افغانستان باندې مشهور یرغلونه کوم دی؟

ځواب: په دي اړه په افغانستان باندي د یوناني سکندر یرغل (۳۳۰ ق. م) د عربو هجوم (٦۳۲ م.) د چنګیز چپاول (۱۲۳۰ م) چې د افغانانو د پیړیو مدنیت او ښارونه یې له خاورو سره برابر کړل. په افغانستان باندي د پرنګي استعمار دري ځلي یرغل (۱۸۳۹-۱۸۷۹ او۱۹۱۹کلونه)، کورنۍ جنګونه، د شوروي امپراطوري تجاوز (۱۹۷۹) د وروستیو دریپو لسیزو کورنیو جګړو او بهرنۍ لاس وهنې چې لا تر اوسه دوام لري د یادونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱.پوښتنه: په افغانستان کې د آریایانومدنیت څه وخت منځ ته راغلی دی؟

ځواب: تاریخ راښيي چې آریایانو له میلاد نه ۲۵۰۰ کاله د مخه ټولنیز ژوند پیل کړی دی او د آریایانو دوهم مدنیت د (۱۲۰۰ ق. م) په شا او خواکې په بلخ کې پیل شوی دی. په دي دوره کې لومړی ځل د (یما) په نامه پاچا د بلخ تاریخي ښار آباد کړ او خلك يې په کرنه او مالداری بوخت کړل. د ٦۳۰ ق. م په شا او خوا کې د زردشت آئین جاري شوی دی.نومړی د واحد خدای په وحدانیت او بي ساري عظمت باندي قایل و او خلك يي د واحد خدای په لور وروبلل، کلیوالی او ښاري ژوند پراختیا وموندہ د کار په وسایلو کې کېفي بدلون راغی، په کرنه کې په اصلاحاتو لاس پوري شو په هنر او ادبیاتو کې پرمختگونه وشول.

۴۲.پوښتنه : په شپاړسمه او اولسمه پیړۍ کې څو ډوله حکومتونه موجود وو؟

ځواب: دوه ډوله : ۱- سلطنتي،۲- جمهوري.

۴۳.پوښتنه: په شلمه پیړۍ کې څوډوله حکومتونه منځ ته راغلل؟

ځواب: **۱-** اولسواک(دموکراتیک)، ۲- زورواک (استبدادي) ۳- تلواک (انحصاري).

۴۴.پوښتنه : دنړۍ لومړی پالمان کوم دی؟

ځواب: د نړۍ لومړی پارلمان په ۹۲۵ مېلادي کال کې د ایسلند په واړه هېواد کې، چې د اروپا په شمال کې پروت دی جوړ شو او تر دي وروسته ډېر لرغونی پارلمان د انگلستان پارلمان دی چې په ۱۲٦۵ مېلادي کال کې جوړ شو.

۴۵.پوښتنه :آزاد قبایل څوک دی؟

ځواب: دډیورنډ دهغې غاړې خلک چې په اوو ایجنسیوکې ژوند کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴٦.پوښتنه: دآزادو قبائيلو د اوو ايجينسيو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې ميشت دی؟

ځـــواب:شـــمالي وزيرســـتان،جنوبي وزيرســـتان،کرمه ايجينسيـــ،خيبر ايجينسيـــ،مومند ايجينسي،باجوړ ايجينسي او اورکزی ايجينسي ؛

شمالي وزيرستان: احمدزی،وزير،اتمانزی،داوړ.

جنوبي وزيرستان: مسعود،بتنی،احمدزي،داوړ.

کرمه ايجينسي: توری،حمزه خيل،موسی خيل،منگل،بنگش،مقيل.

خيبر ايجنسي: شنيواری،افريدی،خوگا خيل،شيخ خيل،پيروخيل،مومند،اکاخيل،ظفرخيل،کوکې خيل،ساپی،گجرخيل،کمرخيل او آدم خيل.

مومند ايجينسي: عليزي،ترکزی،اتمرخيل،ساپی،شينواری،اتمانخيل او بنری.

باجوړ ايجينسي: لوی ماموند،واړه ماموند،اتمانخيل،سالارزی.

اورکزی ايجينسي: برامک.

۴۷.پوښتنه: جرگه په څو ډوله ده اود څه لپاره داريږی؟

ځواب: جرگه په دری ډوله ده محلي ياکليوالي،سيميزه يا منطقوي او ملي جرگـه د مشکلاتو د حل لپاره داريږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸.پوښتنه:آزاد قبائیل تعریف کړی او په کومو سیمو کې ژوند کوي؟

ځواب: آزاد قبائیل هغه چاته ویل کیږي چې خپل منځی اختلافات د دود او جرګو له لاری حل او فصل کوی نه د قانون او محکمی له لاري چې په هغوی کې دولتی اداری نشته د ډیورند کرښې هغی خواته میشت دی او د اوو ایجنسیو خلک د آزادو قبائیلو له جملې څخه دي.

۴۹.پوښتنه: قبائیلي کارت کومو کسانو ته او د څه لپاره ورکول کیږي؟

ځواب: قبایلي کارت د اوو ایجنسو میشتو خلکو ته چې په پښتو خبری کوی د دوی د مشکلاتو د حل او پیژندګلوی په خاطر ورکول کیږي.

۵۰.پوښتنه: په کومه لویه جرګه کې لومړی اساسي قانون تصویب شوی دی ؟

ځواب: په ۱۳۰۳ه ش کال کې د افغانستان اساسي قانون د اساسي نظام نامی په نوم د غازی امان الله خان تر مشری لانه دی د پغمان په لویه جرګه کې تصویب شو.

۵۱.پوښتنه: دسرحد او ډیورنډ کرښې ترمنځ توپیر څه شی دی او ډیورنډ کرښه څه وخت پر افغانانو وتپل شوه؟

ځواب: سرحد یوه منل شوی بین المللی کرښه ده او بین المللی اعتبار لري ډیورنډ کرښه بین المللی سرحد نه دی ځکه چې دا په ۱۸۹۳م کال کې د امیر عبدالرحمن خان په دوره کې په افغانانو وتپل شوه.

۵۲.پوښتنه: سرحد تعریف کړی او افغانستان د کومو هیوادونو سره پوله لري او د هر هیواد سره څومره اوږدوالی لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب:سرحد د هیوادونو تر منځ یو منل شوی کرښه ده چې بین المللی اعتبار لري او افغانستان د لاندې هیوادونو سره ګډې پولې لري:

۱. تاجکستان ۱۳٦۰ کیلومتره ۲. ازبکستان ۱۴٦ کیلومتره ۳.ترکمنستان ۸۷۴ کیلومتره ۴.ایران ۹۲٦ کیلومتره ۵. پاکستان فرضي خط ۲۳۱۰ کیلومتره ٦. جمووکشمیر ۱۰۲ کیلومتره ۷. چېن سره د پامیرخط ۹۰ کیلومتره شمال شرق چېن ۹٦ کیلومتره.

۵۳. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښه څو کیلومترهه اوږدوالی لري څه وخت او د افغانستان پر کوم حاکم باندې ومنل شوه؟

ځواب: د ډیورنډ کرښه ۲۳۱۰ کیلومتره اوږدوالی لري او په ۱۸۹۳م کال کې په امیر عبدالرحمن باندې په زور وتپل شوه اودکابل په چهلستون کې پرې لاسلیک شوه ، انګرېزانو د دغه تړون د لاسلیکولو مقابل کې هر کال امیر ته یو میلیون او ۸۰۰ زره هندی روپۍ ورکولو ژمنه وکړه.

۵۴.پوښتنه: په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په کوم ځای کې دچاپه مشرئ جرګه وشوه اوڅه موخې یې درلودې؟

ځواب : په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په پغمان کې د اساسي نظامنامې د تصویب په خاطردغازي امان الله خان ترمشرئ لاندې جرګه جوړه شوه.چې په ۱۳۰۱ ه ش کال کې په جلال آباد کې دیوې جرګې په ترڅ کې پرې بحث شوی ؤ.

۵۵.پوښتنه: په ۱۳۰۷ ه ش کال کې دکابل په پغمان کې دامان الله خان ترمشرئ لاندې لویه جرګه دڅه لپاره جوړه شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دا جرګه داماان الله خان ترمشرئ لاندې جوړه شوه چې له ۱۵۰ غړو د ملي شورا جوړېدل، د عسکري خدمت اجباري کېدل او د حجاب لیرې کول یې موخې وې.

۵٦.پوښتنه: په ۱۳۴۳ ه ش کال کې دمحمدظاهر شاه په وخت کې لویه جرګه دځه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: ددیموکراتیک ګوند اساسي قانون یې تصویب کړ او شاه د اصلاحاتو په راوړلو سره ترونه او تره زامن عملاً له واکه لرې کړل، ځکه چې په هغه وخت کې مهم دولتي پوستونه او رښتیني قدرت د هغوی په لاس کې و.د اساسي قانون د مصوبې له مخې دغه لویه جرګه کې، په حکومتي ادارو او سیاسي برخو کې د شاهي کورنۍ قدرت منع او پر ځای د وزیرانو ټاکل پارلمان ته پرېښودل شول. د قواو بېلتون ، د رسنیو ازادي، د سیاسي ډلو او د حقونو برابري په دغه قانون کې ځای پر ځای شوي وو.

۵۷.پوښتنه : اضطراري لویه جرګه په کوم کال او دځه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: داجرګه په ۱۳۸۱ ه ش کال کې په کابل کې جوړه شوه چې مشرېې اسماعیل قاسمیارۇ او ۱۵۱۵ تنو پکې ګډون درلود او حامدکرزی پکې دلندمهاله حکومت مشروټاکل شو، دغه لویه جرګه د بن جلسو د تصمیم پر اساس د ۲۰۰۱ میلادي کال په سپتمر میاشت کې د ملګرو ملتونو تر نظر لاندې تر سره شوه او پایله یې دا شوه چې په افغانستان کې موقت دولت رامنځ ته شو، لویه اضطراري جرګه د لومړي ځل لپاره د یوولس سلنه مېرمنو د ګډون شاهده هم وه چې رایه یې وکاروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۸.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال په ۱۳۸۲ ه ش کال کې لویه جرگه دخه لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دالویه جرگه چې آتم اساسي قانون پکې تصویب شو ،۵۰۰ تنه غړي یې درلودل،مشرې یې صبغت الله مجددی کوله دغه جرگه هم د بن جلسو د مصوبی له مخې د ۲۰۰۱ کال په سپټامبر میاشت کې تر شوه او د اساسي قانون مسوده جوړه شوه.دا قانون د افغانستان د ښو قوانینو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

۵۹.پوښتنه : دحامدکرزی دحکومت پرمهال دسولې مشورتي لویه جرگه دخه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دا جرگه چې دسولې دمشورتي جرگې په نامه یادیږي د غبرگولی ۱۳۸۹ هش - جون ۲۰۱۰ ز- کابل کې جوړه شوه ۱۶۰۰ غړي یې درلودل اومشرې برهان الدين ربانی ؤ اودحامدکرزي دحکومت دسولې پروگرام پکې تائید شوکه څه هم یو شمېر منتقدینو د ښاغلي کرزي له لوري دغه جرگه فرمایشي او غیر قانوني یاده کړه، خو کرزي د هغوی وړاندیزونه ومنل او عملي یې کړل ،ښاغلی کرزي د دغو وړاندیزونو په لړ کې گڼ طالب بندیان خوشي کړل او د برهان الدین رباني په مشری یې د سولې عالي شورا جوړه کړه.

۶۰.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال دریمه مشورتي جرگه دخه شي لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دغه جرگه چې په ۲۵ لړم، ۱۳۹۰ ه ش (۲۰۱۰ز) - کال کې دصبغت الله مجددي ترمشرۍ لاندې تر۲۰۰۰ تنو ډیرو گډونوالو په گډون سره په کابل کې له امریکا سره د امنیتي تړون لاسلیکولو په اړه جوړه شوه، دې دودیزې مشورتي لویې جرگې د ۷۶ مادو په یوه پریکړه لیک کې د افغانستان او امریکا ترمنځ د ستراتیژیک تړون ملاتړ وکړ.او دحامدکرزي لخوا ونه منل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦١.پوښتنه: لویه جرگه کومې جرگې ته ویل کیږي؟

ځواب : لویه جرگه هغه جرگې ته وایې چې د هیواد خپلواکې،ملي حاکمیت،ځمکنی بشپړتیا او سترومصلحتونو پوری مربوطو چارو په باب تصمیم نیول او د هیواد د ملي گټو په خاطر جوړیږي.لویه جرگه کې د ملي شورا غړي اود ولایتي شوراگانو رئیسان ، وزیران د سترې محکمی رئیس او غړي او لوی څارنوال کولی شی چې د لویې جرگې په غونډو کې له دی پرته چې د رایې ورکولو حق ولري گډون وکړي.

٦٢.پوښتنه: خیبر ایجینسي د هیواد د کومو ولایتونو سره نښلیدلې ده؟

ځواب : د ننگرهار ولایت سره.

٦٣.پوښتنه: محلییاکلیوالي ،منطقوي یاسیمیزې او ملي جرگې کومې جرگې دي؟

ځواب : محلي یاکلیوالي جرگې: هغه جرگې دی چې د کلیو او بانډو کې د هرکلي یابانډې د کلتور او رواجونو تر فرهنگ لاندې دایریږي .

منطقوي یاسیمیزې جرگې: د هیواد ملي،سیاسی او اجتماعی مسایلو د حل او فصل لپاره دیوې سیمې یامنطقې په سطحه دایریږي او په ملي مسایلو کې مهم رول نشي لوبولی.

ملي جرگې: د هیواد ملي،سیاسی او اجتماعی مسایلو د حل او فصل لپاره دایریږي اوپایلې یې د یوه نسل څخه بل نسل ته پاتې کیږي.

٦٤.پوښتنه: آزاد قبائیل څو ایجینسي دی او د هیواد د کومو ولایتونو سره نښلیدلی دی ؟

ځواب: آزاد قبائیل اوه ایجینسي لري چې د هغوی له جملې څخه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

د باجوړایجینسي: د نورستان،بدخشان او کنړ ولایتونو سره نښلیدلی ده ؛

مومند ایجینسي: د کنړ او ننګرهار ولایتونو سره نښلیدلی ده؛

خیبر ایجینسي : د ننګرهار ولایت سره ؛

کرمه ایجینسي: د لوګر،پکتیا او پکتیکا ولایتونو سره ؛

شمالي وزیرستان: د خوست او پکتیکا سره ؛

اوجنوبي وزیرستان: د پکتیکا سره نښلیدلې دی ؛

٦٥.پوښتنه: د کندهار لویه اوتاریخي جرګه په کوم کال او په کوم ځای کې د څه شی لپاره دایره شوه؟

ځواب : د کندهار لویه جرګه په ١١٢٦ ه ش مطابق د١٧٤٧ م کال کې د نادر افشار له وژنی وروسته دکندهار دشیرسرخ بابا په زیارت کې د نادراباد په پوځي کلا کې دایره شوه چې دغه جرګې ۹ ورځی دوام وکړ او په پای کې د خلکو استازو له زیاتو خبرو اترو وروسته احمدشاه بابا ابدالی د افغانستان د پاچا په توګه وټاکل شو.

٦٦.پوښتنه: ددویمې نړیوالې جګړې پرمهال په افغانستان کې لویه جرګه په کوم کال اود کوم شاه په وخت کې او د څه لپاره دایره شوه؟

ځواب: په دویمه نړیواله جګړه کې لویه جرګه د محمد ظاهر شاه په وخت کې په ١٣٢٠ ه ش – مطابق د١٩٤١م کې جوړه شوه او دوې ورځی یې دوام وکړ،٨٠٠ تنو پکې برخه اخیستې وه اوافغانستان خپله بی طرفي اعلان کړه، ددې جرګې مشري داعلیحضرت محمدظاهرشاه تره او دوخت صدراعظم محمدهاشم خان په غاړه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦٧.پوښتنه: په ۱۳۰۹ه ش کال چې د نادر خان دسلطنت په دوران کې لویه جرگه دایره شوی وه شمیر یې څو کسانوته رسیده او په کومو موضوعاتو باندې موافقه وشوه؟

ځواب: په دې جرگه کې (۳۰۱) تنو گډون کړی وو چې په دی جرگه کې د ملي شورا د ټاکنو لایحه د وکیلانو شمیر او د هغوی د کار دځرنگوالی ، د بیرغ رنگ او یو لړ نور مسایل تر بحث لاندې ونیول شول.

٦٨.پوښتنه: د کندوز ولایت سرحدی ولسوالیو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې اوسیږي؟

ځواب: دشت ارچي،امام صاحب، قلعه ذال،چهار دره اوعلی آباد.

میشت قومونه یې: ازبک،ترکمن،تاجک، سلیمان خیل،احمدزی، خروټی ،ناصراوشینواری دي.

٦٩.پوښتنه: شخړه (منازعه) څه ته وایې تعریف یې کړی او په کومو لارو حل کیږي؟

ځواب: هر هغه خپلمنځی اختلافات چې په تاوتریخوالی او نښتو بدل شی شخړه ورته ویل کیږي، شخړه د جرگو،مرکو او علماوو،مشرانو،متنفذینو او روحانینو په وسیله حل کېدای شي .

۷۰.پوښتنه: بیړنی لویه جرگه په کومو حالاتوکې دایریږي؟

ځواب: کله بهرنی یرغل او تېری، کله کورنۍ شخړې او جنگونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړیوالو او ملي پېښو په وړاندې د تصمیم نیولو له مخې لویه جرگه راغوښتل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۱.پوښتنه: متنفذین کومو کسانو ته ویل کیږي او په قومونو کې څه حیثیت لري؟

ځواب: متنفذین هغه کسانو ته ویل کیږي چې په قومونو او ولسونو کې ښه نفوذ او اعتبار ولري چې په خلکو کې منل شوی کسان وي.

۷۲. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښې اوږدوالی څو کیلومترهه دی اود کوم ځای څخه پیل او چېرته ختمیږی؟

ځواب: ډیورنډ فرضي کرښه (۲۳۱۰)کیلومترهه اوږدوالی لري د چترال څخه شروع د ملک سیاه تر غره پوری رسیدلی ده.

۷۳.پوښتنه: د قومي مشردنده څه شی ده ؟

ځواب : د خلکو تر منځ د شخړو او جنجالونو له منځه وړل،د خلکو ستونزی دولتی مقاماتو ته رسول،د خلکو تر منځ تاوتریخوالی د تفاهم ،توافق او مهارت له لاری په دوستی او سازش سره بدلول.

۷۴.پوښتنه: علماء او روحانیون په جرګه کې څه رول لري؟

ځواب: څرنګه چې زمونږ هیواد ټول وګړي مسلمان دی په دین،مذهب او عقیده کلک ولاړ دی نود علماوو او روحانینو په خبر ډیر باور لري نو ځکه په جرګو کې د دوی ګډون ډیر مهم دی .

۷۵.پوښتنه : آزاد قبائیل څه وخت او څنګه رامنځ ته شول؟

ځواب : آزادقبایل په ۱۸۸۵ م کال کې منځ ته راغلل....

۷۶.پوښتنه: خان عبدالغفار خان څوک او په کوم کال کې پیدا شوی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب :خان عبدالغفارخان دعدم تشدد مفکورې بنسټګر دبهرام خان زوی چې په ۱۸۹۰ م کال کې دمرکزي پښتونستان (پيښور) دهشنغر سيمې د اتمانزو په کلي کې زيږيدلی دی اوتر۱۹۸۸ م کال پورې يې ژوند کړی دی .خان عبدالغفارخان ته په ۱۹۱۹ م کال کې ديوې لويې غونډې په ترڅ کې دپاچاخان لقب ورکړل شواوديوه ملي مشراورهبرپه توګه ومنل شو. خان عبدالغفار خان دترنګزو دحاجی فضل واحدټارن کاکړ په مرسته يې داستعمار پرضد دافغانانو په ويښولو کې ډيرې هلې ځلې کړې دي اوپه ۱۹۲۰م کال کې يې کابل ته هجرت وکړ اودبيرته تګ په وخت کې يې دانجمن اصلاح الافاغنه ټولنه جوړه کړه ، نوموړی ته په ۱۹۲٦ م کال کې دپښتونستان دخلکو لخوا ديوې شانداره غونډې په ترڅ کې دفخرافغان لقب هم ورکړ شو او په ۱۹۲۹م کال کې يې دخدايي خدمتګارحزب جوړ کړ اودپښتونستان مجله يې چاپ کړه ، او دهند نوموتي سياستوال مهماتاګاندی سره يو ځای يې دانګريزانو په ضد مبارزه پيل کړه ،نوموړي دپښتونستان دخپلواکۍ لپاره بې شميره مبارزې کړې دي چې څوځو ځله دپرنګيانو لخوا جيلونوته اچول شوی او خوشي شوی دی(۳۹ کاله يې په بنديخانوکې تيرکړي دی). کله چې په ۱۹۴۷ م کال کې پاکستان منځ ته راغی داسې پوښتنه تري وشوه چې هندوستان غواړۍ که پاکستان ؟ دهغه ځواب داؤ چې ديوې غلامۍ نه بلې غلامۍ ته تګ مرګ دی ، نه پاکستان غواړو نه هندوستان مونږ پښتونستان غواړو.

۷۷. پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنګ چيرته اوڅنګه منځ ته راغی؟

ځواب: د پښتون ژغورنې غورځنګ د ۲۰۱۸ميلادي کال دفيبروري په لومړۍ نيټه له ديره اسماعيل خان څخه پيل او په شراني ،ږوب،کلاسيف الله،مسلم باغ او کويټه کې دلويو لويو غونډو څخه وروسته دمنظور احمدپښتين په مشرۍ منځ ته راغی .ددې غورځنګ لويې غوښتنې داوې چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ دنقیب الله مسید وژونکي باید ونیول شي او په خپله سزا ورسیږي.
- ✓ په وزیرستان کې دځښ شویو ماینونو پاکول.
- ✓ دترې تم شویو پښتنو راخوشي کول.
- ✓ دپښتنو نه ځورول.
- ✓ دپښتنو پروړاندې دبې عدالیتیو له منځه وړل.

۷۸.پوښتنه: دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړنیو شهیدانو نمونه کوم دي؟

ځواب: نقیب الله مسید،ارمان لوڼی،طاهرخان داوړ اوداسې نور...

پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړۍ مبارزې ښځې کومې دي؟

ځواب: آیینه درخانی، ګلالۍ خان، زیبا وزیري....

۷۹.پوښتنه : منظوراحمد پښتین څوک دی؟

ځواب: منظور احمد پښتین د عبدالودود مسید زوی دی چې په ۱۹۹۲م کال کې د جنوبي وزیرستان دمولاخان په سرای کې په یوه غریبه او عزتمنده کورنۍ کې زیږیدلی دی ،لومړنۍ زده کړې یې دخپل پلارڅخه وکړې چې دښوونکي دنده یې درلوده او دښوونځۍ دوره یې دخپل کلي په ښوونځی کې بشپړه کړه او ترهغې وروسته یې د دیره اسماعیل خان دګومل پوهنتون څخه د څارویو د طب سند ترلاسه کړ،خوداچې په قبایلي سیموکې پرپښتنو دپاکستاني پوځ ظلمونه یې لیدلي اوګاللي نو دایې خپله دنده وبلله چې له دې بې رحمانه ظلمونو څخه به دخلاصون لپاره مبارزه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰.پوښتنه: فټا یعنی څه ؟

ځواب : فاټاهغه قبیلوي فدرالي منطقه ای قوانین دی چې دانګریزانو لخوا جوړشوی دی او آزاد قبایل یې په خپلوسیمو کې دعامه نظم لپاره تطبیقوي.

۸۱.پوښتنه: قبایل څوایجینسي دي نومونه یې واخلئ ، د سوبې او ایجنسۍ تر منځ توپیرڅه دی واضح یې کړئ ؟

ځواب : قبایل اوه ایجنسۍ دي : خیبر ایجنسي ، شمالي وزیرستان ، سویلي وزیرستان ، کرمه ایجنسي ، باجوړ ایجنسي ، مومند ایجنسي او اورکزي اجنسي ؛

د سوبې او ایجنسۍ تر منځ فرق دا دی: چې په سوبه کې د پاکستان نافذه قوانین پلې کېږي او په ایجنسو کې د فاټا قانون چې د قبیلوي فدرالي منطقوي قانون په معنی سره دی او د انګریزانو له خوا توشیح شوی دی پلي کېږي

۸۲.پوښتنه : په اورکزیو ایجنسۍ کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: برامد خیل ، مشتي ، شیخان ، علي خیل ، ملي خیل ، ممـوزئي ، آخیـل ، روپیـه خیـل او فیروز خیل قومونه میشت دي.

۸۳.پوښتنه : په شمالي پښتون خوا او جنوبي پښتونخوا کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: په شمالي پښتونخواکې د یوسفزي ، خلیل ،مومند ، اوخټک قومونه میشت دي .

او په جنوبي پښتونخوا کې د کاکړ ، اڅکزي ، نورزي او بلوڅو قومونه میشت دی.

۸۴.پوښتنه : د سر حدونو او قبائیلو چارو وزارت موخې څه شی دی و یې لیکئ ؟

ځواب: ملي یو والی ، د سرحدونو ساتنه ، ټولنیز عدالت او متوازنه پرمختیا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۵.پوښتنه : آزاد قبائیل تعریف کړئ ؟

ځواب: آزاد قبائیل هغه چا ته ویل کېږي چې د ډیو رنډ کرښې هغه خوا ته میشت دي ، خپل منځې ستونزي د جرګو او مرکو له لارې هواروي ، دولتي محکمې او د دولت اداري هلته شتون نه لري.

۸۶. پوښتنه : په کرمه ایجنسۍ کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ایجنسۍ کې : توری ، حمزه خیل ، موسی خیل ، منګل ، بنګش او مقبل قومونه میشت دي .

۸۷.پوښتنه: جرګه تعریف کړئ ؟

ځواب: جرګه د ولس هغه اراده ده چې په بحرانی حالاتو کې د شخړو او ستوزو د حل په موخه دایریږي او تر اوسه د یوه رسمي او ملي دود له مخې په هیواد کې پاتې ده.

۸۸.پوښتنه : د سبها او سمتي جرګي د اوسنیو کومو جرګو په بڼه وې ، د جرګي نوم یې کله واخیستو او جرګه د کومي ژبي کلیمه ده ؟

ځواب: د سبها او سمتي جرګي د آریایانو لومړنۍ جرګې وي چي د یما پادشاه په وخت کې د ستونزو د حل په خاطر جوړي شوي وي په ویدي متونو کي د آریایانو د ډیر واک لرونکي جرګه سبها او دوهم مقام لرونکي جرګه سمتي په نوم یاده شوي ، سبها چې د ویدي په سرودونو کي یي یادونه شوي ده د اوسنۍ ولسي جرګي صلاحیتونه او سمتی بیا د مشرانو د جرګي دندي در لودي ، او د جرګي کلیمه د ترکي ژبي څخه اخیستل شوي ده او د سلطان محمود غزنوي په وخت کي یې د جرګي نوم غوره کړو.

۸۹.پوښتنه : د جرګي او مرکي تر منځ فرق څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب : مرکه مشورتی بڼه لري معمولاً واړه مسائل پکې حل او فصل کيږي او په ملي مسايلو کې مهم رول نه شي لوبولی او جرگه د هيواد ملي ، سيا سي او ټولنيز مسايل حل او فصل کوي او له يو نسل څخه بل نسل ته پاتي کيدا ی شي.

۹۰.پوښتنه : نرخ تعربف کړئ او کوم نرخونه ډير مروج دي؟

ځواب : نرخ د معنی له مخې لـه قيمـت څخـه اخيسـتل شـوی ، او د سـپينو ځـدراڼو څخـه يې سرچينه اخيستی ده ، د نرخ تعريف : نرخ هغه منلی حقيقت دي چې د قومي جرگـو پـه ذريعـه منځ ته راغلئ او هيڅوک ور څخـه سـترگي نـه شي پټـولئ .د کـومې خـاصي موضـوع پـه اړه چې نرخيان کومه فيصله و کړي او دغه فيصله په خپل ذات کي نـوي او ځـانگړي فيصـله وي نـو دې ته څلی او نرخ وايي ، او بيا چې تر دي ورسته دغه شان موضوعات پيښيږي نو د هماغـه پخـواني څلی او نرخ له مخي پرې چلند کيږي . او مروج نرخونه په افغانستان کې د لويي پکتيا دي ، چې د ځدراڼو ، منگلو او احمدزيو نرخونه يې ډير مروج دي .

۹۱.پوښتنه: د دندې بنسټيزه موخه مو څه ده و يې ليکئ ؟

ځواب: دلته تاسو کولای شئ د دندې دلايحې مطابق خپل اهداف وليکئ.

۹۲. پوښتنه : په کرمه ايجنسۍ کې کوم قومونه ميشت دي نومونه يې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ايجنسۍ کې توری ، حمزه خيل ، موسی خيل ، منگـل ، بـنگش او مقبـل قومونـه ميشت دي.

۹۳.پوښتنه :الحاج ميرزا علي خان(فقيرايپي) څوک ؤ؟

ځواب : الحاج ميرزا علی خان چې په ايپی مشهور وو د ارسلاخان زوی او د محمد باز لمسـۍ د زيږيدو کره نيټـه يـې معلومـه نـه ده او د ۱۸۹۲-۱۸۹۷ کلونـو تـر مـنځ پـه شـمالي وزيرسـتان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیږیدلی دی او په دیني علومو کي یي زدکړي کړې دي او د انګلیس په وړاندي یې په علني مبارزه پیل و کړ لومړی یې د خپل وطن او او بیا یې د هندوستان د آزادی لپاره خپل مجاهدت شروع کړ، د شاه امان الله خان په وړاندي د اغتشاشاتو د مخ نیوي په خاطر تر پکتیا راغی خو؛ د ناروغی له کبله بیرته ستون شو، وروسته له هغه یې د کوزې پښتونخوا د نورو مبارزینو مشرانو سره انګریزان په میرانشاه ، وانه او باجوړ کې ډیر ستړي کړل انګریزانو د کاذب سیاست له مخې د سولي لاره خپله کړه او هغه هندوه چې په ۱۹۳٦ زکال کي چې (چند بي بی) نومیده د یومسلمان ښونکي سره واده و کړ او مسلمانه شوه نو د وخت محکمي د انګریزانو په مټ اسلام دا بی بی هندوانو ته تسلیم کړه همدا وو چې د خټکو، مروتو ،مسعودو او وزیرو احساسات را و پاریدل او د ایپی فقیر تر مشري لاندي یي په مبارزه شروع و کړه نو؛ انګریزانو د ټول قوت په استعمال سره کوښښ و کړ چې فقیر ایپی ونیسې خو و نه توانیدل ، په ۱۹۴۱ کال کي د هند د کانګرئیس پخواني رئیس سوبهاس چندارا بوس جرمنی ته طرحه وړاندې کړه تر څو جرمني خپل روزونکي او د تبلیغاتو په برخه کي له فقیر ایپی سره مرسته و کړي موسلینی هم د فقیر ایپی سره د اړیکو اعلان وکړ چي ایټالیا له ایپی فقیر سره اړیکي ټینګي کړي ایټالیا او جرمني له فقیر ایپی سره مالي مرستي شروع کړي ۱۹۴۱ د جون په میاشت کي یي ۳۰۰ زره افغانی ور کړي او د مارچ په میاشت کي یي ۳۰۰ زره هندي کلداري د دوه ایټالویانو په لاس ور کړي د وزیر هاشم خان ځانګړي ډاکټر او د جرمني کورټ بریکمن یي د اړیکو مسول وه وروسته د ده هڅی ځکه ناکامي شوي چې د ایپی فقیر په آدرس به هر چا د پیسو غوښتنه کوله، د فقیر ایپی او پا چاخان مبارزه د یو هدف لپاره وه ایپي فقیر د ټوپک په زور مبارزه کوله او پاچا خان د قلم په زور د خپلواکی په لټه کې وو په ۱۹۴۷ کال کې کله چې د انګریزانو میراثي حکومت پاکستان ته وسپارل شوو نو؛ فقیر ایپې د پښتونستان اعلان و کړ،او خپله ولسمشرـ شوو ، خو د پاکستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسپوڅي حکومت په ۱۹۴۸ کال کې په فقير ايپي باندي هوايي بريدونه کول خو د ژوند تر اخره تسليم نه شوو ايپي فقير په ۱۹٦۰ کال کي و مړ.

۹۴.پوښتنه : د بنو د لويي جرګې په هکله څه پريکړه و شوه ، او د جلال آباد د هده لويه تاريخي جرګه څه وخت اود څه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب: په ۱۹۴۷ز کال د جون په ۲۱ نيټه په بنو کي لويه جرګه جوړه شوه ، په دغه لويه جرګه کي د پښتنو د برخليک په اړه څرګنده پريکړه و شوه . پښتنو د خپل آزاد حکومت فيصله و کړه پښتانه نه پاکستان غواړي او نه هندوستان ، په دي جرګه کې د پښتنو سياسونو ، ځوانانو او قومي مشرانو ګډون در لود او د خان اميرخان د صدارت لاندي و شوه خان پا چا خان هم په دي جرګه کي موجود وو او دا فيصله يي و کړه چې په دي ملک کې دې د ټولو پښتنو يو آزاد حکومت جوړ شي ،چې د هغي بنسټ به په اسلامي اصولو او جمهوريت مساوات او ولسي انصاف باندي ولاړ وي ، او دا جرګه له هر پښتون نه غوښتنه کو ي چې په يو واحد مرکز باندي را ټول شي او دبل چا اقتدار ته سر ټيټ نه کړي.

د جلال آباد د هده لويه جرګه د شاه امان الله خان په غوښتنه د مير زمان خان کونړی په مرسته ، او د جرګې مشري د محمد نادرخان په غاړه وه د جنوري په ۳۱ په ۱۹۲۰ز کال کي جوړه شوه ، په جرګه کې د کنړ ، جلال آباد ، لغمان او د سرحد د دواړو خواوو مشرانو ، مشايخو ، علماوو او متنفذينو پکي ګډون درلود ، د جرګې هدف ، د ډيورنډ د واړو خواوو قبائيلو او قومونو ترمنځ يو والی ، د آزادی ځخه دفاع او د هيواد د آبادول وو ، تر ټولو مهمه دا چې انګريزانو ته اخطار ورکړل شوو تر څو په هيواد او د ډيورنډ د کرښي دواړو خواوو کي د مداخلی نه لاس په سر شي کنه د قومونو او قبائيلو له سخت غبرګون سره به مخ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۵.پوښتنه : د سوات پاچاهي کله جوړه شوه او کله له منځه لاړه او پاچاهان يي څوک وو ؟

ځواب: د تاريخ په اوږدو کي سوات د ګنداهارا يو مهم ټاټوبی بلل شوی ، ريګويدا کتاب سوات د سواستو په نامه ياد کړئ ، د وخت په تيريدو سره دغه نوم په ادهيانه چې د (ګلونو د ښار) په معنی ده ياد شوئ او د معلوماتو له مخي د سوات لمړنی پاچا ملکه بازيره ده ۱۸۸۵ شا اوخوا کي د سرتور فقير تر مشرئ لاندي يو خونړئ جنګ و شوو ، له دي وروسته د سوات پاچا سيد عبدالجبارشاه و ټاکل شوو انګريزانو د وخت د ملايانو په استفاده په سيد عبدالجبارشاه باندي د کفر فتوی ورکړه او خلک د ده په ضد را و پاريدل همدا وو چې سيد عبدالجباره شاه پاچاهي پريښوده ، له ده وروسته ميا عبدالودود په ټول سوات کې و ګر ځيدو پاچاهي يي جوړه کړه او له ده وروسته د ده زوی مياګل جهانزيب د سوات پاچا شوو په ۱۹٦۹ ز کال کي انګريزان په دي و توانيدل چې سوات د پاکستان سره يو ځای کړي.

۹٦.پوښتنه : د جنوب له خوا د خپلواکی جګړه په کوم کال کې و شوه او افغان ځواکونو تر کومه ځايه پر مخ لاړل، او د چترال د جبهی قومندان څوک وو او دې جګړي څومره دوام و کړ او پايله يي څه وه ؟

ځواب : د جنوب له خوا د خپلواکی جګړه په ۱۹۱۹ کال کي د می په ٢٦ د محمد نادرخان تر مشری لاندي د لسو زرو ملي لښکر سره چې د خوست قومونه وزير ، ځاځی ، منګل ، توتاخيل ، احمزي خروټی او د لويي پکتيا نور قومونه هم ور سره ملګري وو په ناڅاپي تو ګه شروع شوه افغان ملي ځواک د ټل تر قلعي پوري و رسيدل او د ټل په قلعه يي د افغانستان بيرغ ورپولو د لاري په اوږدو کي ببرک خان ځدراڼ په شهادت و رسيدو او په ٢٨ د مې د انګليس هوايي ځواکونو په بماری شروع و کړه چي په دي بمبارئ کي احمد جان خان هم شهيد شوو خو افغان ملي ځواک خپلهمت له لاسه ور نه کړاود دښمن تغذيه خونی ، د تيلو زخيرو او د ريل ستيشن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي تر اور لاندي و نيول ، او انگريزانو ته يي ډير مالی او ځاني زيان و رسولو انگريزانو د تسليمۍ بيرغ پورته کړ خو؛ افغان ملي ځواک د کوهاټ ، پيښور او نور مخ ته تگ په تکل کي وو خو دا سي و نه شول، مرکزی حکومت پرته له کومې صلاح او مشورې خپلو ځواکونو ته د تخليي امر و کړو .

د چترال د جبهی قومندان ميرزمان خان وو ، جگړه د ۱۹۱۹ د جون د ۲۳ څخه شروع اود ۱۹۱۹د اگسټ تر ۸ نيټی پوري يې دوام وکړ او پايله يي دا وه چي انگريزانو ته د چترال په جبهه کي ډير مالي او ځاني زيانونه ورسيدل او ۱۹۱۹ د اگست په ۸ انگريزان دی ته اړ شول تر خو مرکزی حکومت ته د سولی وړانديز و کړي مرکزی حکومت هم د خپلو فوځونو ته د جنگ نه د لاس په سر کيدو امر و کړو، خو د ۱۹۲۲ ز کال د جنوري تر ۱۷ نيټی پوری د ارنوۍ او دوکلام منطقي د افغان ځواکونو تر تصرف لاندي وي.

۹۷.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت څومجلې اوجريدې لري نومونه يې واخلئ؟

ځواب:دری مجلې لرې: جرگه،هموطن اوجاښ.

دری جريدې لرې: جريده تارا، گوراش او يولدوز.

۹۸.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت نشريې په لنډه توگه معرفي کړئ؟

ځواب: مجلۀ جرگه: اين مجله به حيث اولين ارگان نشراتی وزارت در سال ۱۳٦۱ هـ ش تاسيس و فعلاً در ۱۰۰ صفحه به تيراژ ۳۰۰۰ نسخه به خاطر آگاهی مردم از اهداف دولت و به طور خاص برای مردم قبايل و ساختارهای سياسی مدنی که از فکر ملی مشترک مردم افغانستان و جغرافيای تاريخی حمايت می نمايد، به شکل دوماه‌نامه به نشر ميرسد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجله جاښ: این مجله از سال ۱۳۷۰ هـ ش به این طرف به زبانهای، نورستانی، دری و پشتو به تیراژ۱۰۰۰ نسخه در ۱۰۰ صفحه بر علاوه انعکاس فعالیت های دولت و وزارت، مقالات حقیقاتی درمورد نورستان باستانی به نشر میرساند، که در دو ماه یکبار چاپ میشود.

مجله هموطن: مجله هموطن ارگان نشراتی وزارت امور سرحدات و قبایل به دیزاین خوب و رنگه به ۹ زبان محلی و رسمي دولت پشتو، دری، ازبکی، ترکمنی، بلوچی، پشه یی، نورستانی، گواری، گجری و پامیری به تیراژ ۲۰۰۰ نسخه به صورت رنگه در ۱۰۰ صفحه مسایل علمی، ادبی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی را به خاطر روشن ساختن اذهان هموطنان ما به نشر میرسد.

جریده تارا: این جریده در سال ۱۳۷۰ تاسیس ودرجوکات وزارت امورسرحدات وقبایل جهت غنامندی فرهنگی قوم پشه ئی به تیراژ ۵۰۰ نسخه دریک ماه اقبال چاپ می یابد.

جریده گوراش: که در سال ۱۳۵۷ هـ ش به نشرات آغاز نمود در شهر زیبای شبرغان ولایت جوزجان تحت نظر واحد اداری دومی وزارت به زبان ازبیکی و دری غرض خدمت به زبان و فرهنگ مردم و تأمین وحدت ملی بر طبق پالیسی های نشراتی دولت ج.ا.ا به تیراژ ۱۰۰۰ نسخه به صورت ماهنامه نشرات مینماید.

۹۹.پوښتنه: د سرحدونو اوقبایلوچارو وزارت څولیسې اوانستیتیوتونه لري؟

ځواب: د سرحدونو اوقبایلوچارو وزارت پنځه لیسې لري چې نومونه یې دادي: رحمان بابا،خوشحال خان،پیرمحمدکاکړچې دادری واړه لیسې په کابل کې موقعیت لري.همدارنګه په کندهار ولایت کې دعبدالله خان اڅکزي په نوم یوه لیسه لري او په ننګرهارکې دپښتونستان په نوم یوه لیسه لري اوهمدارنګه یوه لیسه په خوست کې دقبایلو په نوم هم یوه لیسه لري.په

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې ترتيب دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت دبايزيد روښان په نوم په کابل کې يوکثيرالرشتوي انستيتيوت هم لري.

۱۰۰.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت تاريخچه په لنډه توګه بيان کړئ؟

ځواب:

- در سال ۱۳۰۰ هـ ش مطابق به ۱۹۲۱ ميلادی يک شعبهٔ ويژه در چارچوب دولت شاهی زمان شاه امان الله خان ايجاد گرديد که از امور قبايلی و مرزی رسيده‌گی مينمود. مشابه چنين شعبه در زمان امير شير علی خان و عبدالرحمن خان نيز وجود داشت. اين شعبه در سال ۱۳۰۹ هـ ش در زمان سلطنت اعليحضرت شهيد محمد نادر خان در چوکات وزارت حربيه به رياست قبايل ارتقاء نموده بود.
- در سال ۱۳۲٦ هـ ش مطابق ۱۹٤۷ ميلادی در زمان حکومت شاه محمود خان اين اداره در چوکات صدارت عظمی به عنوان رياست قبايل عرض اندام نمود. بتاريخ ۱۹ سنبله سال ۱۳۳۲ مطابق ٦ سپتمبر ۱۹۵۳ سردار محمد داود خان رياست قبايل را در چوکات کابينه برياست مستقل قبايل ارتقاء داد. در ۲٦ سرطان ۱۳۵۲ مطابق ۱٦ جولای ۱۹۷۳ با استقرار نظام جمهوريت توسط سردار محمد داود خان رياست مستقل قبايل به وزارت امور سرحدات و قبايل در چوکات کابينه تشکيل شد.
- در ماه اسد سال ۱۳٦۰ نام وزارت به وزارت امور اقوام و قبايل بعداً بنام وزارت امور سرحدات و قبايل تعويض و توام با اعلام کابينه رئيس جمهور منتخب به وزارت امور سرحدات ، اقوام و قبايل مسمی و بعداً در سال ۱۳۹۲ بالاثر فيصله شوارای محترم وزيران، اين وزارت به نام وزارت امور سرحدات و قبايل مسمی شد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۱.پوښتنه:دافغانستان اوسنی اساسي قانون په کوم کال کې دچالخواجوړشو؟

ځواب: دافغانستان اوسنۍ اساسي قانون په ۱۳۸۲ ه ش کال دمرغومې په ۱۳ دلويې جرګې لخوا جوړشو.

۱۰۲.پوښتنه: افغانستان څوولایتونه او ولسوالۍ لري؟

ځواب: افغانستان ۳۴ ولایتونه او ۳٦۵ ولسوالۍ لري.

۱۰۳.پوښتنه: افغانستان څومره مساحت (پراخوالی) لري؟

ځواب: ٦۵۲۸٦٤ کیلومتره مربع.

۱۰۴.پوښتنه: افغانستان څومره نفوس لري؟

ځواب: افغانستان تقريباً ۳۲ میلیونه نفوس لري.

۱۰۵.پوښتنه: دافغانستان خلک په څوژبوخبرې کوي؟

ځواب: په ۳۵ ژبو.

۱۰٦.پوښتنه:دافغانستان اوسنۍ اوپخواني پایتختونه (پلازمینې)کومې دي؟

ځواب: اوسنی پایتخت(پلازمینه) :کابل

پخواني پلازمينې: بلخ،هرات،غور،غزنی اوکندهار.

۱۰۷.پوښتنه: په افغانستان کې څومره قومونه میشت دی؟

ځواب: دافغانستان داساسي قانون په استناد په افغانستان کې ۱۴ ملیتونه(قومونه) ژوندکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۸.پوښتنه : داحمدشاه بابا په وخت کې دافغانستان سرحدونه کوم ؤ؟

ځواب: دځينو مورخينو په وينا: د احمدشاه بابا د امپراطورۍ سرحدات ، چې يو وخت يې تر ١٦ درجو طول البلد پورې پراخوالی درلود، په دقيقه توګه يې ټاکل مشکل کار دی، خو په شرق کې د سرهند نه نيولې ، چې د ډهلي په ۱۵۰ ميلۍ کې پروت دی، په غرب کې تر مشهده پورې ، چې خزر درياب نه په همدې فاصله کې پروت دی او پلنوالی يې د امو له سيند نه نيولې په جنوب کې د فارس تر خليج پورې رسېده.

۱۰۹.پوښتنه: دتاريخ په اوږدو کې افغانستان په کومو نومونوسره ياد شوی دی؟

ځواب: آريانا،باختر،خراسان او افغانستان .

۱۱۰.پوښتنه: ملي شورا(پارلمان) څه وخت منځ ته راغی؟

ځواب: دملي شورا لپاره لومړنۍ هڅې غازي امان الله خان وکړې چې ددولت شوراېي جوړه کړه خو غازي نادرخان په ۱۳۰۹ ه ش کال کې ملي شورا ديوې جرګې په ترځ کې منځ ته راوړه.چې مشرېې د وردګو استازی عبدالاحدخان ؤ چې غازي نادرخان پخپله وټاکه.

۱۱۱.پوښتنه: په افغانستان کې څومره مذهبونه دي؟

ځواب: د افغانستان د نفوس په سلو کې له ۹۹ څخه ډېر يې مسلمانان دي، چې ۸۰ په سلو کې سني، ۱۹ په سلو کې شيعه او يو په سلو کې د نورو مذهبونو پيروان، لکه هندوان ، سکان او ډېر کم عيسويان جوړوي.

۱۱۲.پوښتنه: دافغانستان لومړنۍ جريده کومه ،په کوم کال اودچاپه وخت کې منځ ته راغله؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: په افغانستان کې د لومړي ځل لپاره په ۱۲۹۰ ه ش کال کې د امیر شیرعلي خان د سلطنت په وخت کې د شمس النهار جریده چاپ شوه.

۱۱۳.پوښتنه : سراج الاخبار جریده په کوم کال اودچا دواکمنۍ په وخت کې چاپ شوه؟

ځواب: ا په ۱۲۹۴ لمریز کال کې د امیرحبیب الله خان د واکمنۍ پر مهال سراج الاخبار چاپ شو، چې د امیرعبدالرحمان خان په وخت کې هم چاپ کېده.

۱۱۴.پوښتنه: په اماني دوره کې کومې مجلې چاپ کیدلې؟

ځواب: په اماني دوره کې دارشادالنسوان او انیس مجلې چاپ کیدلې . انیس مجله اوس دورځپاڼې په توګه چاپ کیږي.

۱۱۵.پوښتنه: لانجه(منازعه) څه شی ده؟

ځواب: لانجه یا(conflict) دشخړې،منازعې ،اختلاف ،کشمکش ،جګړې اوټکرپه معنې سره ژباړل شوې ده چې دافرادو،ډلو اوبنسټونو ترمنځ دافکارو،ګټو او غوښتنو دتصادم (ټکر) له امله منځ ته راځي.

۱۱٦.پوښتنه: لانجه(منازعه) په څو ډوله ده؟

ځواب: لانجه په درې ډوله ده:

۱- دمنابعو لپاره، ۲- دارزښتونو لپاره، ۳- دنامتناسبو اړیکو لپاره.

۱۱۷.پوښتنه: دلانجې او تاوتریخوالي ترمنځ توپیرڅه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: لانجه کیدای شي مثبته پایله ولري یامنفي خو؛ تاوتریخوالی همیشه منفي جنبه لري،لانجه په طبعي ډول منځ ته راځي اما تاوتریخوالی دافرادو لخوا ترسره کیږي،لانجه غیرقابل اجتناب ده او خشونت له زیان سره مل دی ، دلانجې په پای کې انکشاف منځ ته راتلای شي مگر خشونت د ورانۍ سبب گرځي، منازعه له تاوتریخوالي پرته حل کیدای شي مگر خشونت په جنگ اوجنجال سره پای ته رسیږي.

۱۱۸.پوښتنه: دلانجې سطحې کومې دي؟

ځواب:لانجه په پنځو : فردي یاشخصي،فامیلي(کورنۍ)، ټولنې ،ملي اونړیواله سطحه پیښیږي.

۱۱۹.پوښتنه : دلانجې مراحل کوم دی ؟

ځواب: ۱- له لانجې مخکې مرحله(ناراحتي)،۲- مخامخ کیدنه،۳- بحران،۴-نتیجه ، ۵- روغه جوړه

۱۲۰.پوښتنه : داورسره دلانجې دمشابهت مراحل کوم دی؟

ځواب: ۱- دسون توکي،۲-جرقه،۳- دود یالوگی،۴- شغله یاشعله،۵- لمبه زیاتیدنه،٦- ایرې.

۱۲۱.پوښتنه : تاوتریخوالی څه شی دی تعریف یې کړئ؟

ځواب: هغه فعالیتونه ،الفاظ،ذهنیتونه او سیستمونه چې لوړو استعدادونو ته درسیدلو مخنیوی کوي او دفریکي ،رواني اواجتماعي یامحیطي تاوان سبب گرځی تاوتریخوالی بلل کیږي.

۱۲۲.پوښتنه : تاوتریخوالی (خشونت) په څوډوله دی؟

ځواب: په دوه ډوله دی : ۱- فزیکي،۲- ساختاري،۳- فرهنگي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۳.پوښتنه: منځگړيتوب(ميانجيگري) څه شی ده؟

ځواب: منځگړيتوب يا(mediation) هغه فعاليت ته ويل کيږي چې دهغه پربنسټ يو بې طرفه شخص دلانجې ددواړو اړخونو ترمنځ اختلاف له منځه وړي.

۱۲۴.پوښتنه:منځگړی چاته ويل کيږي؟

ځواب:منځکړی يا(mediator) له يوه دريم اوبې طرفه شخص څخه عبارت دی چې ديوې لانجې په حل اوفصل کې خپل رول ترسره کوي.

۱۲۵.پوښتنه:دمنځگړيتوب شرايط کوم دی؟

ځواب:

- دمنځگړي فزيکي شتون .
- دمنځگړيتوب ددواړو خواوو شتون.
- په منځگړيتوب کې دلانجې ددواړو خواوو مشروعيت.
- ددواړو خواوو څخه په رسميت پيژندل.
- داختلاف شتون.
- داختلاف موضوع معلومول او له دواړو خواوو سره خبرې اترې کول.
- ددواړو خواوو دتصميم پايله معلومول.
- هوکړه او دمنځگړيتوب پايله اعلانول اومنل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰٦.پوښتنه:دمنځګړي صفتونه کوم دی؟

ځواب:

- عمر:مشراو داحترام وړ.
- مهارت اومعلومات درلودل: نرخیان،دیني علماء،ملکان اوخانان...
- مذهبي خلک: سیدان ،علماء،پیران...
- سپیڅلتیا: متقي اوپرهیزګاره خلک.
- ناپلوي توب: بې طرفه شخص چې ددواړو لوریو دمنلو وړ وي .
- نیک شهرت: ښه نوم او له ښې کورنۍ څخه..

۱۲۷.پوښتنه : دمنځکړیتوب مراحل کوم دی ؟

ځواب:

۱. مقدماتي خبرې
۲. افتتاحیه وینا
۳. له دواړو لوریو دتهد اخیستل
٤. داصلي موضوعاتو بیانول
٥. اجنډا جوړول
٦. دنظریاتو دتبادلې لپاره زمینه برابرول
۷. دحل لارې چارې لټول
۸. پایله یا نتیجه ترلاسه کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. اختتامیه وینا

۱۲۸.پوښتنه: غونډه (جلسه) څه شی ده؟

ځواب: غونډه یاجلسه ددوه یاڅو افرادو یا سازمانونو ترمنځ یوځای غونډیدلو او کیناستلو ته ویل کیږي چې دچارو دانسجام لپاره مسائل تربحث لاندې نیول کیږي او تصمیم پرې نیول کیږي.

۱۲۹.پوښتنه: شورا څه شی ده؟

ځواب: شورا دمشورې کولو په مانا ده او د چارو او مسائلو دحل او فصل په موخه دنظریاتو شریکول او یوه مناسبه پریکړه کولو ته شورا ویل کیږي.

۱۳۰.پوښتنه: ټولنه تعریف کړی؟

ځواب: ټولنه یاجامعه هغه ځای ته ویل کیږي چې په هغه کې یوه ډله افراد دمشترکو عنعنو ،رواجونو فرهنګ او ګټو په لرلوسره ژوند کوي .

خدایا چنان کن سر انجام کار

که تو خوشنود باشي و ما رستګار

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

مآخذونه:

۱. عطايي،محمدابراهيم،دپښـــتني قبيلواصـــطلاحي قـــاموس، دسرحـــدونو اوقبايلوچـــارو وزارت،کابل،۱۳۹۴ ه ش.

۲. رفيع،حبيـــب اللـــه ، دافغـــاني جرګـــواجتماعي او رواني ارزښتونه،دافغانســـتان دمطالعاتومرکز،پيښور.

۳. وجدي،عبدالجليل،پـه افغانسـتان کـې دعنعنـوي جرګـونن اوپرون،امـان کتـاب خپرولـو اداره،پيښور،١٣٦٥ ه ش.

٤. رفيع،حبيب الله ، لويه جرګه، دسرحدونواوقبايلوچارو وزارت، ۱۳۹۷ ه ش، کابل.

٥. جرګه مجله،۱۰۳ ګڼه،دريمه دوره ورى ۱۳۹۷ ه ش .

٦. جرګه مجله،۱۰۴ ګڼه،دريمه دوره ورى ۱۳۹۸ ه ش .

۷. **ويب پاڼې :**

A. **www.mobta.gov.af**

B. **www.bbc.com**

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library